

زیکا (ZIKA) چیست؟

اهداف آموزشی

امید است خوانندگان محترم پس از مطالعه:

- ♦ با بیماری زیکا و عامل انتقال آن آشنا شوند.
- ♦ نشانه های بیماری زیکا را فهرست کنند.
- ♦ راه های انتقال بیماری زیکا را شرح دهند.
- ♦ راه های پیشگیری و درمان بیماری زیکا را توضیح دهند.

عامل بیماری

یک «آربو ویروس» از جنس «فلاوی ویروس» است.

ناقل: پشه های «آئدس» که روز فعال هستند و اوج زمان گزش آنها معمولاً در اوایل صبح و غروب است.

مخزن بیماری: انسان و پرماتها

راه انتقال بیماری

پشه «آئدس» به طور عمده در ظروف محتوی آب ساخته شده به دست انسان مثل آب جمع آوری شده در قوطی کنسرو، کوزه ها و... تخم ریزی کرده و دوره نوزادی را در آن جا سپری می کند. تخم گذاری در روز و بیشتر در ظروف تیره رنگ واقع شده در سایه انجام می گیرد. طول دوره نوزادی حدود یک هفته است. پشه با تغذیه از افرادی که قبلاً به این ویروس آلوده شده اند، مبتلا می شود، سپس، از طریق گزیدن سایر افراد این ویروس را منتقل می کند. اگر زن بارداری در نزدیکی دوران زایمان دچار عفونت با ویروس زیکا شود، این ویروس در زمان تولد به نوزادش منتقل خواهد شد. این احتمال نیز وجود دارد که ویروس زیکا در دوران بارداری از مادر به جنین منتقل شود.

ویروس زیکا (Zika) از مایع منی نیز جدا شده است، اما به عنوان راه قطعی انتقال بیماری شناخته نشده است و نیاز به مطالعات بیشتری دارد. راه اصلی انتقال بیماری گزیده شدن انسان توسط پشه آئدس است. از طریق انتقال خون نیز امکان انتقال وجود دارد و توصیه سازمان جهانی بهداشت بر این است که کسانی که به مناطق پرخطر سفر کرده اند تا سه هفته بعد از بازگشت از اهدای خون پرهیز کنند.

سیدعلیرضا علوی

مریی مرکز آموزش بهورزی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

محمد رحیم زاده

مدیر مرکز آموزش بهورزی دانشگاه علوم پزشکی سبزوار

راحیل امامی

کارشناس آموزش بهورزی دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

لیلا حدادی

کارشناس مسؤل آموزش بهورزی دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

مقدمه

ویروس زیکا برای اولین بار در سال ۱۹۴۷ در بدن یک میمون در حوالی جنگل زیکا در نزدیکی دریاچه ویکتوریا در اوگاندا شناسایی شد. این ویروس به مانند تب دنگی، ویروس نیل غربی و تب زرد، یک بیماری گرمسیری منتقل شونده است که به وسیله پشه «آئدس» ایجاد می شود. تغذیه پشه ها از خون بیماران، ویروس را به آنان منتقل می کند و در پشه ها بیماری ایجاد نمی کند. ویروس بیماری در اثر گزش افراد سالم توسط پشه «آئدس» به آنان منتقل می شود.

ویروس ایجاد کننده این بیماری اولین بار در سال ۱۹۷۴ جداسازی شد. اولین شیوع ثبت شده در بین مردم در سال ۲۰۰۷ در ایالات فدرال میکرونزی فرانسه رخ داده است. تا ژانویه ۲۰۱۶، این بیماری در بیست منطقه از قاره آمریکا رخ داده است. همچنین می دانیم که این بیماری در آفریقا، آسیا و اقیانوسیه نیز دیده می شود. به دلیل شیوع آن که در سال ۲۰۱۵ در برزیل آغاز شد، سازمان جهانی بهداشت در فوریه ۲۰۱۶ آن را یک وضعیت اضطراری بهداشت عمومی در عرصه بین المللی اعلام کرد.

نشانه‌های بیماری

دوره نهفتگی یا کمون این بیماری هنوز به طور دقیق شناخته نشده است. این بیماری در ۸۰ درصد موارد بی نشانه است و اگر نشانه‌دار شود نیز معمولاً خفیف بوده و دوره دو تا هفت روزه آن به طور ملایم طی می‌شود. با این حال این بیماری ممکن است با نشانه‌های تب، بدن درد، درد مفاصل، درد پشت چشم، خارش، بشورات «ماکولوپاولر» و گاهی «کنژکتیویت» بروز کند. نشانه‌های این بیماری در مواردی به بیماری تب دنگی و چیکنگونیا شبیه است ولی به طور کلی بیماری خفیف‌تری است. با شیوع ویروس زیکا در سال ۲۰۱۵ در برزیل این احتمال مطرح شد که این ویروس اثراتی زیانبار بر زنان باردار داشته باشد.

در این سال، هزاران نوزاد، ۱۰ برابر میزان معمول سالانه، با میکروسفالی به دنیا آمدند، که این احتمال در دست بررسی و مطالعه است و هنوز رد یا تأیید نشده است، اما در صورت اثبات می‌تواند نگران کننده باشد و سازمان جهانی بهداشت در جلسه ۱۲ بهمن ۱۳۹۴ به این تصمیم رسیده‌اند که اعلام فوریت بهداشتی بین‌المللی کنند.

تشخیص

تشخیص Zika با انجام آزمایش PCR و جداسازی ویروس از نمونه‌های خونی انجام می‌شود. تشخیص «سرولوژی» به دلیل واکنش متقاطع ویروس زیکا با دیگر HAVIVIRUS ها از جمله تب دنگ، نیل غربی و تب زرد مشکل است.

پیشگیری

روش‌های پیشگیری شامل استفاده از دفع‌کننده‌های حشرات، پوشیدن لباس ترجیحاً با رنگ‌های روشن که بدن را تا حد امکان بپوشاند و همچنین استفاده از موانع فیزیکی از قبیل پرده‌ها، درها و پنجره‌های بسته و خوابیدن زیر توری پشه‌بند است. یک راه پیشگیری مهم دیگر تمیز کردن، تخلیه و پوشاندن ظروفی است که آب را در خود نگه می‌دارند، از جمله سطل‌ها، گلدان‌ها و تابه‌های مستعمل، بطوری که مکان مناسب برای تکثیر پشه از بین برود.

توجه خاص و کمک به افرادی که قادر به مراقبت از خود نیستند، از جمله کودکان، سالمندان و افراد بیمار، لازم است. در هنگام طغیان بیماری، مسؤولان می‌توانند استفاده از اسپری‌های حشره‌کش را توصیه کنند. از سوی دیگر، حشره‌کش‌های توصیه شده توسط برنامه ارزیابی سموم و آفت‌کش‌های سازمان جهانی بهداشت نیز به عنوان لاروکش در مخازن نسبتاً بزرگ آب می‌توانند، استفاده شوند.

درمان

بیماری ناشی از ویروس زیکا به نسبت خفیف بوده و نیاز به درمان خاصی ندارد. افراد مبتلا به ویروس زیکا باید به میزان کافی استراحت کرده، مایعات بنوشند و تب و درد را با داروهای معمول مداوا کنند. در صورت شدیدتر شدن نشانه‌ها باید به پزشک مراجعه کرده و توصیه‌های پزشکی را به کار گیرند. در حال حاضر واکسنی برای این ویروس وجود ندارد.

راهکارهای در نظر گرفته شده برای کاهش تهدید زیکا

- * اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی کسانی که قصد سفر به مناطق طغیان بیماری زیکا را دارند و آموزش پیشگیری از گزش پشه
- * برقراری نظام مراقبت گلین باره و میکروسفالی بخصوص در کشورهای دارای گردش فعال ویروس
- * برقراری و تقویت نظام مراقبت زیکا ویروس و ارایه تعریف مناسب و راه تشخیص انتخابی برای شناسایی بیماران به مناطق پرخطر
- * ارتقای ظرفیت آزمایشگاه‌ها برای تشخیص ویروس
- * اطلاع‌رسانی میزان خطر به افرادی که احتمال برخورد با ویروس را دارند برای پوشیدن لباس حفاظت‌کننده مناسب که گزش پشه را به حداقل برسانند.
- * همکاری با بهداشت محیط برای سمپاشی و کاهش محل‌های مناسب برای تخم‌گذاری پشه
- * ضدعفونی کشتی‌ها و هواپیماها بر اساس استانداردهای بین‌المللی
- * آگاه‌سازی زنان باردار درباره خطرات سفر به مناطق آلوده در دوران بارداری و توصیه به تعویق انداختن سفر

منابع

■ دستورالعمل پیشگیری از زیکا ویروس، وزارت بهداشت

■ <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/zika/en>

■ <https://fa.wikipedia.org>

